

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2024-08-14

Diarienummer:
KSN-2018-3920

Handläggare:
Carl Öhman och Ida Bylund Lindman

Utvärdering av arbete för främjande av social ekonomi samt samarbete med Mikrofonden i Uppsala län

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslutar

1. **att** lägga utvärderingen av arbete för främjande av social ekonomi enligt bilaga 1 till handlingarna, samt
2. **att** initiera arbete för att avsluta samarbetet med Mikrofonden i Uppsala län.

Ärendet

Uppsala kommun och Mikrofonden i Uppsala län (MFU) har sedan 2019 haft ett samarbete gällande stöd och finansieringslösningar för aktörer inom den sociala ekonomin. I samband med beslut om att förlänga samarbetet i augusti 2023 fick kommunledningskontoret i uppdrag (23 augusti 2023 § 158) att i samråd med berörda nämnder och Mikrofonden i Uppsala län, utvärdera arbetet för att främja social ekonomi och återkomma till kommunstyrelsen med förslag på fortsatt inriktning.

I bilaga 1 återfinns en redogörelse för det arbete som sker inom området social ekonomi med koppling till Mikrofonden i Uppsala läns verksamhet. Kommunen använder sig utöver samarbetet med MFU av de huvudsakliga verktygen föreningsbidrag och upphandling för att främja social ekonomi, vilka ständigt utvecklas genom dialog.

Mikrofonden i Uppsala län (MFU) har haft svårt att göra sig relevant som aktör på kreditmarknaden sedan den startades 2019. Endast en kreditgaranti om 144 000 kr har utlämnats. Föreningen som driver mikrofonden har fått sammantaget 4,3 miljoner kronor i driftstöd av kommunen sedan starten 2019.

Mot bakgrund av att aktörerna inom den sociala ekonomin inte nyttjat MFU i den utsträckning som det fanns förhoppningar om när den bildades föreslås att samarbetet

avvecklas. Eventuellt stöd till MFU kan bli aktuellt när det är klarlagt hur den utestående kreditgarantin bäst kan hanteras och vilken verksamhet MFU kommer ha.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret tillsammans med arbetsmarknadsförvaltningen, kultur-, idrotts och fritidsförvaltningen, socialförvaltningen, vård- och omsorgsförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen och Mikrofonden i Uppsala län.

Föredragning

Mikrofonden i Uppsala län (MFU) är en fristående förening som arbetar för att främja tillväxt och utveckling av verksamheter inom sektorn social ekonomi i Uppsala län. Uppsala kommun har i linje med uppdrag i Mål och budget 2019 stöttat MFU:s verksamhet, bland annat genom att tillhandahålla ett lån för verksamhetens finansiella kapital och ett årligt stöd för verksamhetens drift.

I samband med att beslut om att förlänga samarbetet (23 augusti 2023 § 158) fick kommunledningskontoret i uppdrag att i samråd med berörda nämnder och Mikrofonden i Uppsala län, utvärdera arbetet för att främja social ekonomi och återkomma till kommunstyrelsen med förslag på fortsatt inriktning. I **bilaga 1** återfinns en redogörelse för det arbete som sker inom området social ekonomi med koppling till Mikrofonden i Uppsala läns verksamhet i linje med uppdraget.

Mikrofonden i Uppsala län har haft svårt att göra sig relevant som aktör på kreditmarknaden sedan den startades 2019. Endast en kreditgaranti om 144 000 kr har utlämnats sedan dess start. Föreningen som driver Mikrofonden har fått 4,3 miljoner kr i föreningsbidrag av kommunen i syfte att administrera arbetet med Mikrofonden. I samband med att MFU startades lånade kommunen ut tio miljoner kronor till MFU att förfoga över. Innan årsskiftet 2023/2024 har lånet justerats ned till fem miljoner kronor.

Aktörer i den sociala ekonomin har allmännyttiga eller samhällseliga mål som överordnat mål och eventuella intäkter ses som ett medel att uppnå ökad nytta. Dessa organisationer drivs ofta av en engagerad entreprenör och agerar enligt en annan logik än konventionella företag som drivs för att generera ekonomisk vinst. Det kan innebära att inflödet av pengar är lågt eller osäkert och att den långsiktiga återbetalningsförmågan därmed är osäker vilket minskar möjligheten och viljan att ta ett lån för att utveckla sin verksamhet. Att betala ränta på ett lån kan också gå emot dessa aktörers vilja att använda sina pengar för att göra maximal nytta.

I bilaga 1 återges en beskrivning av hur Uppsala kommun arbetar med social ekonomi. Kommunens viktigaste verktyg för att stärka den sociala ekonomin är föreningsbidrag och upphandling som båda är beroende av dialog för att skapa de bästa förutsättningarna för arbetet. Beroende på vilket eller vilka mål kommunen vill ha med arbetet kring social ekonomi så kan de olika verktygen användas på olika sätt.

I bilaga 1 framkommer att befintligt fokus ligger på arbetsintegrering genom upphandling. Kommunen kan stärka dessa aktörer genom ökad förutsägbarhet dels genom ökad dialog generellt, men också genom att utforma upphandlingar för att förbättra möjligheterna för aktörer i den sociala ekonomin att delta genom exempelvis reserverade kontrakt. Detta är ett arbete som drivs av upphandlingsstaben och arbetsmarknadsnämnden, och stärks genom att ett branschråd med sociala företag

håller på att formas som komplement till de återkommande dialoger som förs med sociala företag.

Enligt kommunens riktlinje för föreningsbidrag och bidrag till det fria kulturlivet ska verksamheten som får bidrag bidra till kommunfullmäktiges och nämnders beslutade ambitioner. Ett stöd ska också vara proportionerligt. Det identifierade behovet av en mikrofondens finansiella lösningar hos den sociala ekonomin verkar inte vara lika stort idag som det bedömdes vara när MFU startades. Därför har MFU:s verksamhet svårt att bidra till uppfyllandet av kommunens ambition att stödja den sociala ekonomin på ett proportionerligt sätt i förhållande till det ekonomiska stöd de mottagit tidigare år.

Mot bakgrund av föredragningen föreslås kommunstyrelsen besluta att verka för att avsluta samarbetet med Mikrofonden i Uppsala län. Det måste göras med hänsyn till hur den utestående kreditgarantin kan hanteras på bästa sätt. MFU bör återkomma med en redogörelse för hur kreditgarantin kan omhändertas på bästa sätt och hur stort stöd de eventuellt behöver för att bevaka garantin. Kostnaden för detta bör understiga kreditgarantins värde för att ett fortsatt stöd ska utgå.

I **bilaga 2** återfinns MFU:s skäl till varför de vill ha fortsatt stöd för sin verksamhet.

Ekonomiska konsekvenser

Genom att avsluta samarbetet kommer det lån om fem miljoner kronor, samt eventuella finansiella intäkter som hänför sig till lånet, som kommunen ställt ut till MFU att återbetalas i enlighet med upprättat skuldebrev. När lånet återbetalas kommer kommunens ekonomiska risk kopplat till utlåningen att minska och även medföra minskade kapitalförsörjningskostnader för kommunstyrelsen.

När samarbetet avvecklas kommer det driftstöd kommunen utbetalat minska för att upphöra i takt med att utstående kreditgarantier återbetalas, vilket innebär minskade kostnader för kommunen framåt.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 26 juni 2024
- Bilaga 1 – Kartläggning av kommunens arbete med social ekonomi
- Bilaga 2 – Motivering till Mikrofonden 2025

Kommunledningskontoret

Ingela Hagström
Tillförordnad stadsdirektör

Ola Hägglund
Ekonomidirektör och
biträdande stadsdirektör

Kommunledningskontoret

Promemoria

Handläggare:

Carl Öhman

Kartläggning av kommunens arbete med social ekonomi

Innehåll

Kartläggning av kommunens arbete med social ekonomi **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

Inledning.....	1
Frågeställning och avgränsning.....	2
Mikrofonden i Uppsala län och dess uppdrag.....	2
Definitioner	2
Utredning.....	3
EU och nationell nivå	3
Sveriges kommuner och regioner	4
Skoopi	5
Vad innebär social ekonomi för de olika förvaltningarna?	5
Vilket stöd finns lokalt för aktörer inom den sociala ekonomin?.....	6
Aktörer inom den sociala ekonomin i Uppsala kommun	7
Tre arbetsintegrerande aktörer	8
Utvecklingen av hur samhällsutmaningar hanteras	9
Sammanfattning och slutsats	9

Inledning

Den 23 augusti 2023 gav kommunstyrelsen kommunledningskontoret uppdraget att i samråd med berörda nämnder och Mikrofonden i Uppsala län, utvärdera arbetet för att främja social ekonomi och återkomma till kommunstyrelsen med förslag på fortsatt inriktning. Denna promemoria avser svara på detta uppdrag.

Uppdraget kommer mot en bakgrund av att Mikrofonden i Uppsala län (MFU) har fått stöd för sin verksamhet sedan 2019 med start på 550 000 kr för att därefter få 750 000 kr

per år. Föreningen som driver MFU har sedan 2019 till och med 2024 mottagit totalt 4 300 000 kr. Under denna tid har MFU lämnat ut en kreditgaranti om 144 000 kr.

Frågeställning och avgränsning

De frågeställningar som väglett detta arbete är:

- Vad innebär social ekonomi för de olika förvaltningarna?
- Hur arbetar kommunen idag gentemot aktörer inom den sociala ekonomin?
- Vilket stöd finns för aktörer inom den sociala ekonomin?
- Hur kan kommunen utveckla sitt arbete för att stötta den sociala ekonomin?

Uppdraget anger att arbetet med social ekonomi ska utvärderas. En utvärdering innebär en efterhandsbedömning av ett genomfört arbete och dess resultat. En utvärdering behöver ha relativt tydliga mål eller tänkta resultat, något som saknas på en aggregerad nivå gällande social ekonomi. När sådana saknas innebär det att flertalet normativa ställningstaganden behöver göras för att värdera arbetsätt och utfall, vilket innebär att resultatet ligger i betraktarens ögon. Därför är detta inte en utvärdering i dess egentliga mening, utan det är en redogörelse av vilket arbete som sker inom kommunen avseende den sociala ekonomin.

I detta arbete har samtal förts med arbetsmarknadsförvaltningen, socialförvaltningen, kultur-, idrotts-, och fritidsförvaltningen, vård- och omsorgsförvaltningen samt stadsbyggnadsförvaltningen. Även upphandlingsstaben och näringslivsenheten har samtalats med kring ämnet.

Mikrofonden i Uppsala län och dess uppdrag

I det samarbetsavtal som tecknats mellan Uppsala kommun och Mikrofonden i Uppsala län (fortsättningsvis MFU) har MFU beskrivit sin verksamhet. Enligt samarbetsavtalet driver MFU själva mikrofonden för att möjliggöra att organisationer inom social ekonomi i Uppsala kommun kan nyttja kreditgarantier och finansiering via MFU. I den andra paragrafen i samarbetsavtalet anges att en del av MFUs arbete är att erbjuda rådgivning och vägledning för aktörer som tänker eller kan tänkas ansöka om kreditgarantier. Mikrofondens arbete är således relativt tydligt kopplat till de finansiella tjänsterna.

Definitioner

Social ekonomi definieras som organiserade verksamheter som primärt har ett samhälleligt ändamål och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn.¹ Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheten inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

Termen socialt företag beskriver inte en egen juridisk form av organisation utan beskriver en verksamhet som kännetecknas av att den har någon form av affärsverksamhet för att skapa samhällsnytta, det vill säga ekonomisk vinst är ett verktyg för att uppnå det samhälleliga målet. I denna promemoria behandlas den sociala ekonomin med fokus på sociala företag då den affärsmässiga verksamheten

¹ <https://www.regeringen.se/contentassets/7d2a464754b04014bb0b197ef2087221/social-ekonomi-i-eu-landet-sverige---tradition-och-fornylse-i-samma-begrepp>, s.62

skapar en förutsättning för att ha en återbetalningsförmåga avseende ett banklån. Något som är en förutsättning för att nyttja MFUs tjänster.

Utredning

Utredningen tar avstamp i en kortfattad beskrivning av nuläget gällande social ekonomi inom EU och på nationell nivå. Detta följs av en sammanfattning av Sveriges kommuner och regioners kunskapsunderlag om vad som behövs för lyckad samverkan med sociala företag. Därefter beskrivs behov och förutsättningar inom den lokala kontexten.

EU och nationell nivå

Europeiska rådet har i november 2023 beslutat om råd för medlemsländerna för utvecklingen av den sociala ekonomin inom EU.² Råden är inte bindande men alla medlemsländer ska inom 24 månader från tiden för utfärdandet inkomma med en redogörelse för vad landet har gjort i förhållande till råden. Det innebär att Sverige senast november 2025 ska besvara detta. Det tyder på att det kan komma nya nationella initiativ inom sektorn social ekonomi de närmaste åren men osäkerheten kring detta är stor.

Råden omfattar insatser under två huvudrubriker. Det handlar i huvudsak om:

- den sociala ekonomins möjligheter gällande arbetsmarknadsinträde och social inkludering,
- möjliggörande regelverk, vilket inkluderar att öka tillgång till privata och offentliga medel, till exempel genom att stärka den sociala ekonomins tillgång till marknader och offentligt stöd.

Sammanfattningsvis läggs tyngdpunkten på att öka utbytet med den sociala sektorn genom att skapa ett större erkännande och anpassa det offentliga så att social ekonomi får bättre förutsättningar att bidra med samhällsnytta.

Den nationella strategin som lanserades 2018 syftar till att utveckla fem prioriterade områden. Dessa är:

- Behov och efterfrågan
- Stärkt företags- och rådgivningskompetens
- Finansiering
- Tydliggöra och mäta effekterna
- Utveckla kunskap och mötesplatser

Verket för innovationssystem (Vinnova) och Tillväxtverket fick i uppdrag att genomföra strategin.³ Tillväxtverket har publicerat en utvärdering av programmet som pågick mellan 2018 och 2020 och som syftade till att implementera strategin.⁴ Enligt utvärderingen har programmet bidragit till att förbättra förutsättningarna inom de prioriterade områdena. Strategin har sedan dess inte reviderats. En motion i riksdagen

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023H01344>

³ <https://www.vinnova.se/contentassets/700f917aa72f4019a6fe137a28779710/2018-00556--slutrappport.pdf>

⁴

<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/publikationer2021/utvarderingavprogramfordsocialforetagandechsamhallsentreprenorskap20182020.1434.html>

om att revidera strategin avlogs under våren 2024 med hänvisning till det stöd Coompanion mottar från Tillväxtverket samt den information om socialt företagande och socialt entreprenörskap som förmedlas via plattformen verksamt.se.⁵

Sveriges kommuner och regioner

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har publicerat ett stödmaterial som rör samverkan med sociala företag.⁶ SKR pekar ut sju områden som särskilt viktiga för att uppnå en välfungerande samverkan med sociala företag. De sju områdena är:

1. Förankra frågan och utse politisk nämnd

Samverkan med sociala företag har kopplingar till flera ansvarsområden. Det politiska ansvaret för samverkan med sociala företag kan placeras antingen hos kommunstyrelse/regionstyrelse eller hos facknämnd. Olika placeringar kan ge olika inriktningar till hur kommunens/regionens samverkan med sociala företag kan utvecklas.

2. Utse en samordnande funktion i verksamhetsorganisationen

Det praktiska ansvaret för kommunens/regionens samverkan med sociala företag kan placeras på en ledningsfunktion eller inom en sakfunktion. Om ansvaret placeras inom en arbetsmarknadsenhet definieras frågorna troligen som arbetsmarknadsfrågor, medan en placering på ett näringslivskontor antagligen leder till att samverkan med sociala företag blir en allmän näringslivsfråga.

3. Etablera en intern samordning mellan funktioner och enheter

För att undvika att samverkan med sociala företag blir en avgränsad sektorsfråga är det viktigt att utveckla en intern samverkan över verksamhetsgränser, där framförallt näringsliv, inköp och upphandling och arbetsmarknad bör vara representerade. På så sätt samlas kollegor från olika ansvarsområden och kan utveckla interna rutiner och arbetssätt.

4. Utveckla styrdokument och handlingsplan

Styrdokument och handlingsplaner kan bidra till att synliggöra vikten av kommunens/regionens samverkan med sociala företag. De kan också användas för att prioritera insatser eller för att ange hur kommunen/regionen kan verka för att stötta framväxten av sociala företag.

5. Extern samordning

För att kunna samla de sociala företagen och föra en kontinuerlig dialog är det viktigt att man etablerar ett sådant forum med de sociala företagen.

Syftet med en extern samverkansstruktur är att säkerställa en långsiktig och konstruktiv dialog med sociala företag där även företagargestödjande aktörer samt konventionella företag som är intresserade av att samarbeta med sociala företag finns med.

⁵ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/betankande/naringspolitik_hb01nu11/

⁶ *Ny väg till innovativa välfärdslösningar – En handbok om samverkan med sociala företag*, Sveriges Kommuner och Regioner, 2020.
https://skr.se/download/18.123f0fe61808a5ec489193bc/1651835827068/SKR_S5_Ny-vag-till-innovativa-valfardslosningar_Webbtillg.pdf

6. Genomför upphandlingar

Använd upphandlingslagstiftningens olika möjligheter för upphandling.

7. Följ upp och utvärdera

Med ledning av styrdokument och handlingsplan är det viktigt att löpande följa upp och utvärdera hur kommunens/regionens samverkan med sociala företag har utvecklats. Använd gärna modeller för effektmätning.

Skoopipi

Under 2024 har Skoopipi startat en distriktsförening i Uppsala län. Skoopipi är de arbetsintegrerande sociala företagens (ASF) intresseorganisation och arbetar för att förbättra dessas förutsättningar att bedriva verksamhet.

Skoopipi i Uppsala har överlämnat en lista på förslag till att bidra till att ASF utvecklas och etableras i Uppsala. Denna lista består av följande punkter:

1. Stöd från den politiska ledningen, formulerat i fastställda styrdokument och handlingsplaner.
2. Skapa en samordnande funktion i den egna verksamheten.
3. Utveckla externa samverkansstrukturer för dialog och utbyte med ASF och andra relevanta aktörer.
4. Öppet och nyfiskt förhållningssätt.
5. Använda lagen om offentlig upphandling där det skarpaste verktyget är reserverade kontrakt.
6. Skapa partnerskap genom idéburet offentligt partnerskap (IOP).
7. Vara uthållig och ha tålamod.

Som en övergripande eller fundamental punkt nämns också vikten av dialog.

Listan är snarlik de sju utpekade områdena som SKR lyfter fram vilket stärker den lokala relevansen för SKRs områden.

Vad innebär social ekonomi för de olika förvaltningarna?

Förvaltningarna använder inte social ekonomi som begrepp när de samverkar med olika aktörer. Ur ett juridiskt perspektiv är organisationsformen ofta vägledande eller begränsande för hur kommunen kan agera gentemot en aktör inom den sociala ekonomin. Därför riskerar begreppet social ekonomi att vara otydligt som styrning utifrån frågeställningen om hur kommunen kan utveckla sitt arbete för att stötta den sociala ekonomin.

Hur arbetar kommunen idag gentemot aktörer inom den sociala ekonomin?

Idag arbetar kommunen med den sociala ekonomin utifrån två huvudspår. Dessa är upphandling och föreningsbidrag. Aktörernas organisationsform kan ha betydelse för vilket spår som väljs. Ett aktiebolag kan inte få bidrag av en kommun utifrån kommunallagen, något som en ideell förening kan.

Kommunens tydligaste mål kring social ekonomi (sociala företag) finns formulerade i Mål och budget 2024. Där omnämns sociala företag som viktiga aktörer genom att de ger en ingång till arbetsmarknaden för personer som varit utan arbete en längre tid. I Mål och budget 2024 anges också att kommunen ska ställa sociala krav i upphandlingar för att öka chansen till arbete för personer som inte haft arbete under en längre tid.

Vid upphandling ska det finnas ett behov som ska tillgodoses där kommunen har definierade krav och upphandlingen ska följa lagen om offentlig upphandling. Genom upphandling beställer kommunen en tjänst eller vara som ska uppfylla vissa krav. Upphandlingsarbetet i relation till social ekonomi kretsar kring att skapa förutsättningar som passar sociala företag. Detta innebär att se över vilka upphandlingar som kan innefatta sociala krav, främst sysselsättningsfrämjande krav, vilka upphandlingar som kan delas upp i mindre delar, samt om upphandlingar kan reserveras för idéburna organisationer enligt de regler som finns i lagen om offentlig upphandling. Upphandlingsstaben arbetar även för att bilda ett branschråd för sociala företag. Ett branschråd syftar till att identifiera strukturella hinder och förbättra kommunens förmåga att upphandla tjänster och varor från sociala företag. Branschrådet ska komplettera de dialoger som upphandlingsstaben för med sociala företag.

Sedan oktober 2023 har Arbetsförmedlingens arbetssätt inneburit att kommunen i lägre utsträckning kan anvisa arbetslösa till egna upphandlade arbetsintegrerande platser hos externa aktörer eller placera dem i egna verksamheter. Arbetsförmedlingen har som regel att endast placera sina målgrupper i sina egna upphandlade leverantörers verksamheter. Endast i undantagsfall kan personer placeras inom kommunens verksamheter eller i civilsamhället. Kommunens behov av arbetsintegrerande platser har därför minskat avsevärt sedan dess och därmed minskar behovet av upphandling inom detta område i motsvarande utsträckning.

När kommunen inte behöver ställa krav men ändå vill stötta utifrån politisk vilja kan aktörer få stöd genom föreningsbidrag.

Precis som för andra aktörer inom social ekonomi måste sociala företag uppfylla de krav som kommunen ställer för att beviljas föreningsbidrag. Kommunen har via arbetsmarknadsnämnden ett verksamhetsbidrag som är riktat till sociala företag, men även inom detta måste en konsekvensanalys genomföras utifrån gällande lag innan beslut kan fattas.

Det finns även möjlighet för kommunen att ha fördjupad samverkan med en eller flera aktörer. En sådan samverkan kallas ofta Idéburet offentligt partnerskap (IOP). IOP är att betrakta som ett föreningsbidrag med fördjupad dialog och ett jämlikt maktförhållande, ämnat att hantera en gemensam samhällsutmaning. I ett IOP eller annan liknande samverkan kan kommunen inte ställa direkta krav på den verksamhet som utförs av den idéburna aktören. I stället innebär partnerskapet att parterna är överens om hur samhällsutmaningen ska hanteras. Om parterna inte är överens saknas förutsättningar för ett partnerskap.

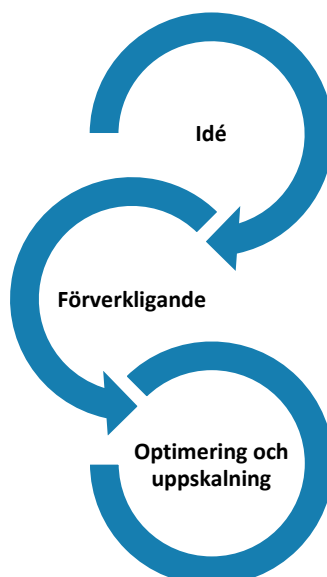
Utöver det direkta arbete som kommunen gör i förhållande till den sociala ekonomin kan kommunen också ingå i andra organisationer och genom dessa verka för utvecklingen av social ekonomi. Ett exempel är Uppsala kommuns medlemskap i föreningen Upplandsbygd, Lokalt Ledd Utveckling/Upplandsbygd LLU från vilken lokala entreprenörer kan söka stöd för projekt som ryms inom föreningens strategi.

Vilket stöd finns lokalt för aktörer inom den sociala ekonomin?

Aktörer inom den sociala ekonomin befinner sig på olika ställen i sin utvecklingsresa och har således olika behov för att ta nästa steg. Mikrofonden i Uppsala län beskriver det som att en aktör börjar med en idé hos en eller flera personer. Idén förverkligas genom att en organisation byggs upp för att omhänderta den idé som aktören drivs av, aktören etablerar sig och når upp till en form av platå där aktörens resurser används

optimalt. Därefter behövs ett tillskott av något för att aktörens nytta ska kunna öka eller skala upp sin verksamhet.

MFU fyller här funktionen att kunna ge en kreditgaranti så att aktören kan ta ett banklån. Lånet kan tas för att investera i sin verksamhet. Det kan också handla om att lösa ett likviditetsproblem initialt vid ett projekt där utlovade medel kommer i ett senare skede medan investeringen behöver ske i ett tidigt skede för att projektet ska kunna genomdrivas. Att belåna uppskalningen av en verksamhet är förknippad med en risk som få idéburna aktörer är villiga att bära.

I Uppsala kommun finns flera aktörer som bidrar med stöd till entreprenörer. Dessa känner väl till varandra och hänvisar vid behov vidare intressenter så att entreprenören hittar rätt stöd. Stödet kan bestå i till exempel inspirationsträffar, rådgivning kring grundläggande kunskaper om att driva en affärsverksamhet, upprätta budget, göra marknadsanalyser, låna ut pengar eller hitta riskkapital. Den stödverksamhet som ligger aktörer inom den sociala ekonomin närmast är Coompanion.

Aktörer inom den sociala ekonomin i Uppsala kommun

Aktörer inom den sociala ekonomin organiseras i olika former. De organisationsformer som brukar nämnas är ideella föreningar, ekonomiska föreningar, ömsesidiga bolag och stiftelser. Precis som den sociala ekonomin kan sociala företag ha olika organisationsformer.

Det finns få sociala företag i Uppsala kommun. Då termen avser en tolkning av en organisations verksamhet och inte är tydligt definierad är det svårt att föra ett register och följa utvecklingen på området över tid på ett exakt sätt. De senaste årens samhällsutveckling har inneburit att företag i allt högre utsträckning agerar mer hållbart överlag och gränsen mellan konventionella företag och sociala företag är mindre tydlig än för 10 år sedan. Den viktiga skillnaden mellan konventionella företag och aktörer inom den sociala ekonomin ligger i dess huvudsakliga målsättning. Konventionella företag strävar efter ekonomisk utveckling i vilken samhällsnytta kan vara ett medel för att uppnå detta, medan i den sociala ekonomin gäller det omvända, där är den ekonomiska utvecklingen ett medel att uppnå samhällsnytta.

Under framför allt senare hälften av 2010-talet var social ekonomi med fokus på sociala företag ett område som politiken på nationell nivå ägnade mycket uppmärksamhet. Verket för innovationssystem (Vinnova) och Tillväxtverket fördelade pengar till insatser för den sociala ekonomin. Dessa medel var en del av det program som syftade till att förverkliga den nationella strategin för socialt företagande. Programmet upphörde 2021 och med det upphörde dessa satsningar.

Under samma period har Arbetsförmedlingens arbetssätt förändrats vilket innebär att arbetsintegrerande sociala företag fått allt svårare att få deltagare till sina verksamheter vilket i sin tur innebar minskade intäkter och ersättningar för de arbetsintegrerande verksamheterna.

Pandemin innebar utmaningar för hela samhället och sociala företag och andra aktörer inom den sociala ekonomin var inget undantag.

Det samlade resultatet av dessa händelser innebar att många sociala företag lade ner sin verksamhet samtidigt som riskbenägenheten och därmed viljan att belåna sig för att utveckla sin verksamhet också sänktes.

Tre arbetsintegrerande aktörer

Ett socialt företag beskrivs ofta som ett företag som säljer en tjänst eller vara på en konventionell marknad och dessutom säljer tjänster eller varor till den offentliga sektorn, i fallet med arbetsintegrerande företag innebär detta oftast arbetsträning eller rehabilitering.⁷

I samtal med två sociala företag och en ideell förening som bland annat bedriver arbetsintegrerande verksamhet framkommer att den traditionella bilden av ett socialt företag inte alltid stämmer. De två sociala företagen beskriver att de endast säljer till den offentliga sektorn. Detta gör att deras verksamheter i väldigt hög grad avgörs av hur kommunen och andra relevanta offentliga aktörer agerar.

Kommunen har tidigare givit ut verksamhetsbidrag till dessa två sociala företag för arbetsmarknadsintegration men ingen utlysning är planerad 2024. Till ideella föreningar finns ett verksamhetsbidrag för arbetsmarknadsinsatser. Det finns även ett utvecklings- och projektbidrag inom samverkanslösningar som syftar till att bättra individens möjligheter att närma sig arbete eller studier.

Bidrag är frivilligt för kommuner att dela ut och utgår från den rådande politiska prioriteringen och viljeinriktningen. Det innebär att de långsiktiga förutsättningarna är osäkra för aktörer som mottar bidrag. Det minskar dessa aktörers förutsättningar att planera sin verksamhet, att utöka den eller ta lån för att stärka sin verksamhet eftersom den långsiktiga återbetalningsförmågan är osäker.

Upphandlade tjänster har av de sociala företagen beskrivits som en aning krångligt initialt men de tydliga förutsättningarna förknippade med en upphandling har ändå omnämnts som något positivt. Däremot skapar upphandlingar ibland en osäkerhet då verksamheterna är beroende av upphandlingarna för sin verksamhet. När upphandlingsperioden börjar löpa ut växer osäkerheten kring vad som ska hända med verksamheten när en stor del av verksamhetens finansiering försvinner.

⁷ <https://www.socialaforetag.nu/vad-ar-sociala-foretag/>

Utvecklingen av hur samhällsutmaningar hanteras

Det senaste decenniet har hållbarhet blivit alltmer framträdande även hos konventionella företag. Produkter eller tjänster måste i ökad utsträckning vara hållbara och affärsidén behöver genomföras på ett så hållbart sätt som möjligt. Ett tydligt tecken på denna utveckling är att Almi företagspartner har stödmaterial och rådgivning kring hållbarhet och menar att det driver lönsamhet. Samhällsnyttan är med andra ord inte lika tydligt låst till den sociala ekonomin som den varit, vilket också kan vara en förklaring till minskningen av antal sociala företag.

Sammanfattning och slutsats

Behovet av MFUs tjänster har varit litet och de direkta effekterna av dessa har varit relativt små. Under senaste året har en ny verksamhetsledare tillträtt och parallellt med det har MFU försökt skapa en ökad kännedom om sina tjänster inom den sociala ekonomin. Resultatet av MFUs verksamhet sedan 2019 kan inte tolkas på annat sätt än att den sociala ekonomin under dessa år inte haft det stora behov av krediter som det fanns en förhoppning om när mikrofonden startades. Utifrån de behov som de sociala aktörerna har lyft fram stärks bilden av att MFUs verksamheter inte motsvarar de behov som sektorn har. Främst vill de ha en god dialog med kommunen men även sälja tjänster och erhålla bidrag som ger stabilitet över tid, utan risken som en bankkredit innebär.

För att stötta den sociala ekonomin kan kommunen i huvudsak använda sig av upphandling och bidrag. Det är ett arbete som kontinuerligt utvecklas utifrån befintliga uppdrag. Inom båda dessa inriktningar pågår ett arbete för att utveckla dialogerna. Genom fortsatt dialog skapas möjligheter till att förändra förutsättningarna på bästa sätt för samtliga parter.

SKRs områden cirklar in frågor som är viktiga att bevaka och aktivt arbeta med. Framförallt är det upphandlingsstabens arbete som täcker in dessa områden. Genom upphandling kan effekterna eller målen sättas i fokus och genom att ställa krav i samtliga upphandlingar kan även samhällsnyttan hos hela näringslivet nyttjas på bästa sätt. Befintliga dialogforum och det branschråd som är under utveckling stärker arbetet med den sociala ekonomin.

På liknande sätt pågår ett arbete för att skapa dialogforum som en utveckling av den lokala överenskommelsen mellan Uppsalas föreningsliv och Uppsala kommun (LÖK). Genom dialog ges kommunen ökade möjligheter att utforma effektiva stöd och samverkansmöjligheter för att stärka civilsamhället och bidra till ökad samhällsnytta.

Avseende arbetsintegrerande aktörer har arbetsmarknadsnämnden kontakt med dessa både genom upphandling och bidrag. Målet är att använda det bästa verktyget givet den målgrupp som kommunen möter, främst i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd, tidigare kallat försörjningsstöd. Arbetet måste vara grundat i ett faktiskt behov, ett behov som minskat sedan oktober 2023.

Slutsatsen är därmed att fortsatt behov av att stödja den sociala ekonomin genom att bevilja kreditgarantier inte föreligger. Fortsatt inriktning på stöd för sociala ekonomin rekommenderas att vara ett utvecklande av dialogforum för att främja förståelsen för respektive parts förutsättningar och behov. Det påbörjade arbetet med branschråd och utvecklandet av ny dialogstruktur inom ramen för revidering av LÖK är bra exempel på detta.

Från: Cyrille Gaubert <cyrille.gaubert@mikrofonden.se>
Skickat: den 29 maj 2024 14:52
Till: Öhman Carl
Ämne: Motivering till Mikrofonden 2025

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

EXTERN AVSÄNDARE: E-postmeddelandet har sitt ursprung utanför kommunen. Klicka inte på några länkar eller öppna några bilagor om du inte litar på avsändaren och vet att innehållet är säkert.
EXTERNAL SENDER: Do not click any links or open any attachments unless you trust the sender and know the content is safe.

Hej igen Kalle,

Här kommer 1) en motivering till varför jag tror att Mikrofonden ska fortsätta få finansiering även med dåliga siffror när det gäller kredit garanti 2) en verksamhetsutveckling idé som jag undersöker aktivt.

Motivation för fortsatt finansiering av Mikrofonden

Trots att Mikrofondens antal använda lånegarantier de senaste fem åren har varit lågt, finns det starka skäl till varför vi bör fortsätta att få finansiering under 2025. Vi har nu bytt ledningsteam det senaste året, med mig, Cyrille, som ny verksamhetschef och en ny ordförande. Vi har ambitionen att ta itu med Mikrofondens utmaningar på ett nytt sätt jämfört med de föregående fyra åren.

Enligt vårt avtal med kommunen ser vi möjligheter att göra mer än att bara erbjuda kreditgarantier. Vi kan t.ex erbjuda rådgivning med fokus på ekonomi och påverkan, vilket är i linje med avtalet och något vi har kompetens och organisation för.

Om finansieringen skulle upphöra, skulle en ny organisation behöva etableras, vilket skulle ta ytterligare ett till två år innan de blir verksamma. Även om Mikrofonden som organisation har varit långsam med att driva frågan framåt, har det nya teamet visat att vi kan implementera nya tankar på kort tid. Därför är det värt att fortsätta finansiera en bra team inom en befintlig organisation ytterligare ett år för att se om de förändringar vi infört börjar bära frukt.

Verksamhetsutveckling med digital utbildning och portal

Med Mikrofonden Sverige, har vi genomfört utbildningsinsatser som kallas Här finns pengarna, som är en trestegsutbildning om olika typer av finansiering för den sociala ekonomin. Vi utbildar människor om vilka dokument de behöver för att ansöka om sådan finansiering.

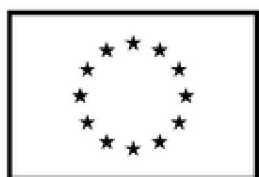
I linje med vårt mål att erbjuda rådgivningskvällar tror vi att vi kan digitalisera denna utbildning. Specifikt för Uppsala vill vi utveckla en portal för civilsamhället, där man kan få tillgång till onlineutbildningar relevanta för Uppsala och enkelt hitta de olika aktörer som kan ge stöd.

Detta skulle vara en mycket intressant utveckling som kan göras med hjälp av driftmedel, och vi kan även söka specifika projektmedel för att genomföra detta. En sådan portal skulle

förbättra tillgängligheten och effektiviteten för utbildningar och stöd inom Uppsala, och skulle vara ett värdefullt tillskott för civilsamhället.

Allt gott!

Cyrille Gaubert
Verksamhetschef - Mikrofonden Uppsala
+46 70-326 26 54
cyrille.gaubert@mikrofonden.se

**Medfinansieras av
Europeiska unionen**